

Ενότητα 3^η Το χρέος του ιστορικού

Ἐν μὲν οὖν τῷ λοιπῷ βίῳ	Για τον υπόλοιπο, λοιπόν, βίο
τὴν τοιαύτην ἐπιείκειαν ἴσως οὐκ ἂν τις ἐκβάλλοι·	δε θα μπορούσε κάποιος να αποβάλει αυτού του είδους την εύνοια (προς γνωστούς και φίλους)·
καὶ γὰρ φιλόφιλον εἶναι δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ φιλόπατριν	γιατί, πράγματι, ο αγαθός άντρας πρέπει να αγαπάει τους φίλους του και την πατρίδα του
καὶ συμμισεῖν τοῖς φίλοις τοὺς ἐχθροὺς	και να μισεί τους ίδιους εχθρούς που μισούν και οι φίλοι του
καὶ συναγαπᾶν τοὺς φίλους·	και να αγαπά τους ίδιους φίλους (που αγαπούν και οι φίλοι του)·
ὅταν δὲ τὸ τῆς ἱστορίας ἥθος ἀναλαμβάνη τις,	όταν, όμως, κάποιος υιοθετεί το χαρακτήρα του ιστορικού
ἐπιλαθέσθαι χρή πάντων τῶν τοιούτων	πρέπει να τα ξεχάσει όλα αυτά
καὶ πολλάκις μὲν εὐλογεῖν καὶ κοσμεῖν	και πολλές φορές πρέπει να επαινεί και να τιμά
τοῖς μεγίστοις ἐπαίνοις τοὺς ἐχθροὺς,	με τους μεγαλύτερους επαίνους τους εχθρούς,
ὅταν αἱ πράξεις ἀπαιτῶσι τοῦτο,	όταν οι πράξεις το απαιτούν,
πολλάκις δ' ἐλέγχειν καὶ ψέγειν ἐπονειδίστως τοὺς ἀναγκαιοτάτους,	και πολλές φορές θα χρειαστεί να κατακρίνει και να κατηγορεί κατά τρόπο που ντροπιάζει τους στενοὺς συγγενεῖς,
ὅταν αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἁμαρτίαι τοῦθ' ὑποδεικνύωσιν.	όταν τα σφάλματα στις πράξεις τους αυτό υποδεικνύουν.
Ὡσπερ γὰρ ζῶου τῶν ὄψεων ἀφαιρεθεισῶν	Ὅπως ακριβῶς, όταν ένας ζωντανός οργανισμός χάσει τα μάτια του
ἀχρειοῦται τὸ ὅλον,	αχρηστεύεται ολόκληρος,
οὕτως ἐξ ἱστορίας ἀναιρεθείσης τῆς ἀληθείας	έτσι κι από την ιστορία αν αφαιρεθεί η αλήθεια
τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς	ό,τι απομένει από αυτήν
ἀνωφελὲς γίνεται διήγημα.	γίνεται ανώφελο (ασήμαντο) διήγημα.

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Η Άννα Κομνηνή (1083-1153/4), κόρη του αυτοκράτορα του μυζαντίου Αλέξιου Α' Κομνηνού, έγραψε σε δεκαπέντε βιβλία το ιστορικό έργο της Άλεξιάς. Στο έργο αυτό πρωταγωνιστικό ρόλο έχει ο πατέρας της και περιγράφονται τα γεγονότα της περιόδου 1069-1148. Στο παρακάτω απόσπασμα η συγγραφέας εκφράζει τις απόψεις της σχετικά με το χρέος του ιστοριογράφου.

Κείμενο	Μετάφραση
Ὅταν γάρ τις τὸ τῆς ἱστορίας ἦθος ἀναλαμβάνῃ, ἐπιλαθέσθαι χρὴ εὐνοίας καὶ μίσους καὶ πολλάκις κοσμεῖν τοὺς ἐχθροὺς τοῖς μεγίστοις ἐπαῖνοις, ὅταν αἱ πράξεις ἀπαιτῶσι τοῦτο, πολλάκις δὲ ἐλέγχειν τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ὅταν αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀμαρτίαι τοῦθ' ὑποδεικνύωσι. Διόπερ οὔτε τῶν φίλων καθάπτεσθαι οὔτε τοὺς ἐχθροὺς ἐπαινεῖν ὀκνητέον. Ἄννα Κομνηνή, Άλεξιάς, Πρόλογος 2.3	Ὄντως, ὅταν κανεῖς ἀναλαμβάνει το ἔργο του ιστοριογράφου, οφείλει νὰ ξεχάσει τὴν ἀγάπη καὶ τὸ μῖσος: συχνὰ πρέπει νὰ στολίζει τοὺς ἐχθροὺς του με τοὺς μεγαλύτερους ἐπαίνους, ὅταν τὰ γεγονότα το ἐπιβάλλουν, κι ἐπίσης νὰ ἐλέγχει τοὺς πιο ἀγαπητοὺς, ὅταν αὐτὸ ὑποδεικνύουν οἱ λανθασμένες πράξεις τοὺς. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν πρέπει νὰ διστάζει οὔτε τοὺς φίλους νὰ κατηγορεῖ οὔτε καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἐγκωμιάζει. (μτφρ. Α. Σιδέρη)

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Προκόπιος (490/507 - περ. 562) έγραψε σε οκτώ βιβλία το ιστορικό έργο του Ὑπὲρ τῶν πολέμων λόγοι, το οποίο αποτελεί την κυριότερη πηγή για την ιστορία της εποχής. Στο παρακάτω απόσπασμα ο συγγραφέας εκθέτει τις απόψεις του για το χρέος του ιστοριογράφου.

Κείμενο	Μετάφραση
Πρέπειν τε ἡγεῖτο ῥητορικῇ μὲν δεινότητα, ποιητικῇ δὲ μυθοποιίαν, συγγραφῇ δὲ ἀλήθειαν. Ταῦτά τοι οὐδὲ τοῦ τῶν οἱ ἐς ἄγαν ἐπιτηδεῖν τὰ μοχθηρὰ ἀπεκρύψατο, ἀλλὰ τὰ πᾶσι ξυνενεχθέντα ἕκαστα ἀκριβολογούμενος ξυνεγράψατο, εἴτε εὖ εἴτε πη ἄλλῃ αὐτοῖς εἰργάσθαι ξυνέβη. Προκόπιος, Ὑπὲρ τῶν πολέμων λόγοι 1.1.4-5	Καὶ πιστεύει ὅτι, ὅπως ἡ ευστροφία εἶναι ἀπαραίτητη στὴ ρητορικὴ καὶ ἡ μυθοπλασία στὴν ποίηση, ἔτσι ἀκριβῶς ἀπαιτεῖται καὶ ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴν ιστορικὴ συγγραφὴ. Γι' αὐτὸ, με βάση αὐτὴν τὴν ἀρχή, δὲν ἀπέκρυψε τὰ σφάλματα καὶ τὶς ἀποτυχίες ἀκόμα καὶ τῶν πιο οἰκείων του, ἀλλὰ ἔγραψε τὰ πάντα με κάθε ἀκρίβεια, ὅπως πράγματι ἐγίναν, εἴτε καλὰ εἴτε κακὰ

Τρίτο παράλληλο κείμενο

Ο Λουκιανός στο παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν εκφράζει την άποψή του σχετικά με τις αρετές που πρέπει να διαθέτει ένας ιστορικός.

Κείμενο	Μετάφραση
Τοιοῦτος οὖν μοι ὁ συγγραφεὺς ἔστω, ἄφοβος, ἀδέκαστος, ἐλεύθερος, παρρησίας καὶ ἀληθείας φίλος, ὡς ὁ κωμικὸς φησι, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην δὲ σκάφην ὀνομάσων, οὐ μίσει οὐδὲ φιλία τι νέμων οὐδὲ φειδόμενος ἢ ἐλεῶν ἢ αἰσχυρόμενος ἢ δυσωπούμενος, ἴσος δικαστῆς, εὖνους ἅπασιν ἄχρι τοῦ μὴ θατέρω ἀπονεῖμαι πλεῖον τοῦ δέοντος, ξένος ἐν τοῖς βιβλίοις καὶ ἄπολις, αὐτόνομος, ἀβασίλευτος, οὐ τί τῷδε ἢ τῷδε δόξει λογιζόμενος, ἀλλὰ τί πέπρακται λέγων. Λουκιανός, Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν 41	Τοιοῦτον λοιπὸν θέλω τὸν συγγραφέα, ἄφοβον, ἀνώτερον ἀμοιβῶν καὶ δώρων, ἐλεύθερον, φίλον τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς ἀληθείας, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸν κωμικόν, νὰ λέγῃ τὰ σῦκα σῦκα καὶ τὴν σκάφην σκάφην· οὔτε εἰς τὸ μῖσος οὔτε εἰς τὴν φιλίαν νὰ χαρίζεται· νὰ μὴ φεῖδεται ἢ νὰ λυπῆται ἢ νὰ ἐντρέπεται νὰ γράψῃ τὴν ἀλήθειαν ἢ νὰ τὴν ἀποσιωπᾷ, διὰ νὰ περιποιηθῇ· νὰ εἶνε ἴσος πρὸς ὅλους δικαστῆς καὶ ἐξ ἴσου φίλος πρὸς ὅλους, ὥστε νὰ μὴ ἀπονέμῃ εἰς κανένα περισσότερον ἄφ' ὅ,τι τοῦ ἀνήκει· νὰ εἶνε ξένος πρὸς τὰ βιβλία του καὶ νὰ μὴ θεωρῇ πατρίδα καμμίαν πόλιν, ἀνεξάρτητος καὶ μὴ ὑποκείμενος εἰς κανένα βασιλέα· νὰ μὴ σκέπτεται δὲ πῶς θὰ φανοῦν εἰς τὸν τάδε καὶ τὸν τάδε ὅσα γράφει, ἀλλὰ νὰ γράφῃ ὅ,τι ἔγιναν.